O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

QARSHI MUHANDISLIK-IQTISODIYOT INSTITUTI

Ro'yxatga olindi

№ 866

"29" 08 2022 y.

"Tasdiqlayman"
O'quv ishlari bo'yicha prorektor
O.N. Bozorov
"__" 08 2022 y.

IQTISODIY GEOGRAFIYA VA EKOLOGIYA FANINING SILLABUSI

Bilim sohasi: **300 000 – Ishlab chiqarish texnik soha**

Ta'lim sohasi: **310000 – Muhandislik ishi**

Ta'lim yo'nalishi: **5311500 – Geodeziya, kartografiya va kadastr**

Qarshi-2022

Ushbu fan sillabusi Qarshi muhandislik-iqtisodiyot instituti Uslubiy Kengashining 2022 yil "____" _____ dagi __ - sonli bayonomasi bilan ma'qullangan fan dasturi asosida tuzilgan.

Tuzuvchi:

N. Irnazarova QMII "Geodeziya, kadastr va erdan foydalanish" kafedrasi dosenti, q.x.f.n.

Taqrizchilar:

M.Fayzullaev – QDU "Geografiya" kafedrasi dotsenti, g.f.n.

G'.Aliqulov – QMII "Geodeziya, kadastr va erdan foydalanish" kafedrasi dosenti, q.x.f.n.

Fan sillabusi Qarshi muhandislik-iqtisodiyot institutining "GKvaEK" kafedrasining 2022 yil 22 08 dagi 1 son yig'ilishida hamda "Geologiya va konchilik ishi" fakulteti Uslubiy Komissiyasining 2022 yil 08. 27 dagi 1 son yig'ilishida muhokama qilinib, tasdiqlangan.

Institut Uslubiy Kengashining 2022 yil ____ _____ dagi __ son yig'ilishi qarori bilan o'quv jarayonida foydalanishga tavsiya etilgan.

O'quv uslubiy boshqarma boshlig'i **Sh.R.Turdiyev**
Fakultet uslubiy komissiyasi raisi **M.G'ofirov**
Kafedra mudiri: **G'.Aliqulov**

"IQTISODIY GEOGRAFIYA VA EKOLOGIYA"

fani sillabusi

Fan (modul) kodi	O'quv yili	Semestr	ECTS krediti
202	2022-2023	4	2
Fan (modul) turi	**Ta'lim tili**		**Haftalik dars soati**
Majburiy	o'zbek		2
Fanning nomi	**Auditoriya mashg'ulotlari (soat)**	**Mustaqil ta'lim (soat)**	**Jami yuklama (soat)**
Iqtisodiy geografiya va ekologiya asoslari	30	30	60

O'qituvchi haqida ma'lumot

Kafedra nomi	**Oziq-ovqat mahsulotlari texnologiyasi**		
O'qituvchilar	F.i.sh.	Telefon nomeri	e-mail
Ma'ruzachi	Irnazarova Nilufar Ismatullaevna	97 316 55 71	
Amaliy mashg'ulot	Irnazarova Nilufar Ismatullaevna	97 316 55 71	

I.Fanning mazmuni

Fannini o'qitishdan maqsad - "Iqtisodiy geografiya va ekologiya" fanini o'qitishdan maqsad-talabalarga iqtisodiy geografiya va ekologiya asoslarining nazariy va uslubiyoti bo'yicha asosiy bilimlarni shakllantirish, ularni amaliy faoliyatda qo'llash bo'yicha yo'nalish ixtisosligiga mos bilim, ko'nikma va malakalarni hosil qilishdan iboratdir.

Fanning vazifasi:

- bo'lg'usi mutaxasislarga iqtisodiy geografiya va ekologiya asoslari bo'yicha bilimlarni berish;
- hozirgi sharoitda dunyo va atrof hududlardagi geografik-ekologik jarayon va hodisalarni bilish, hamda to'g'ri tushunishga o'rgatish;
- global mintaqaviy muammolar va O'zbekiston Respublikasidagi mavjud muammolarni bilish va baholashga, qiyoslshga o'rgaish;
- dunyoning turli mintaqalari va mamlakatlarida tabiiy-ekologik, ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarni tahlil qilish va ularni baholash, umumiylikni ikkinchi darajalilik va xususiylikdan farqlash;
- "iqtisodiy gegrafiya va ekologiya asoslsri" fanining nazariy uslublari va bilimlaridan amaliyotda foydalanish imkoniyatidan iborat.

II. Ta'lim texnologiyalari va uslublari

Yo'nalishning o'ziga xos xususiyatlari dasturni interfaol usullarda o'zlashtirishni taqazo qiladi. Bunda asosiy e'tibor auditoriya mashg'ulotlarida va mustaqil tayyorgarlikda o'zlashtiriladigan chuqurlashtiriladigan nazariy bilimlarga hamda ob'ektiv jarayonlar va hodisalarga nisbatan dunyoqarashni shakllantirishda ma'ruza mashg'ulotlariga katta o'rin ajratiladi.

Dastur materiallarini o'zlashtirish to'rt xil:

- muammoli mavzular bo'yicha;
- mustaqil o'zlashtirilishi murakkab bo'lgan bo'limlar bo'yicha;
- ta'lim oluvchilarda alohida qiziqish uyg'otuvchi bo'limlar bo'yicha;
- ma'ruzalarni interfaol usulda o'qitish yo'li bilan;
- mustaqil ta'lim olish va ishlash, kollekviumlar va munozaralar jarayonida o'zlashtiriladigan bilimlar bo'yicha mashg'ulotlar o'tkazish yo'li bilan amalga oshirishni nazarda tutadi.

Mustaqil tayyorgarlik jarayonida talaba adabiyotlar, internet materiallari va me'yoriy hujjatlar bilan ishlashni uddalashni namoyon qilishi, auditoriya mashg'ulotlari paytida qabul qilingan ma'lumotlarni mushohada qilish va mustaqil ijodiy qarorlar qabul qila olish qobiliyatlarini ko'rsatishi zarur.

Fanni o'zlashtirishda masofadan o'qitish (modul platformasi), darslik, o'quv qo'llanmalari va ma'ruzalar matnlarining elektron versiyalari, ma'ruzalar o'qish, video-audio mashg'ulotlar va elektron resruslar (Internet tarmog'i orqali) dan foydalaniladi.

Dastur talabalar bilimini reyting-nazoratidan foydalanadigan o'quv jarayonini tashkil qilishning kredit-modul tizimi tamoyillari asosida amalga oshadi.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

№	Mavzular	Qisqacha mazmuni	soat
1.	**Iqtisodiy geografiya Fanining predmeti va maqsadi**	Iqtisodiy geografiyaning predmeti, Iqtisodiy geografiyaning nazariy asoslari, Iqtisodiy geografiya fanining obekti va unga ta'sir etuvchi omillar, Iqtisodiy geografiya fanining boshqa fanlar bilan uzviy aloqasi va tadqiqot uslublari, Iqtisodiy geografiyaning vazifalari	2
2.	**Dunyo siyosiy xaritasining shakllanishi**	Jahonning siyosiy xaritasi haqida tushuncha, Jahon siyosiy xaritasining shakllanishi va bosqichlari, Jahon mamlakatlarining davlat tuzumi, Mamlakatlarni toifalarga ajratish	2
3.	**O'zbekiston Respublikasining tabiiy sharoiti va tabiiy**	O'zbekistonning iqtisodiy-geografik o'rni, Tabiiy resurslarni respublika xalq xo'jaligidagi ahamiyati, Tabiiy resurs	2

	resurslari geografiyasi	turlarini geografik joylanish xususiyatlari, Tabiiy resurslarni iqtisodiy-geografik baholash va ulardan foydalanish, Tabiiy resurslarni muhofaza qilish	
4.	**O'zbekiston Respublikasi xo'jaligi va sanoatiga ta'rif**	Sanoat tarmoqlarini respublika xalq xo'jaligida ahamiyati, Sanoat tarmoqlariga ta'sir etuvchi omillar, Sanoat tarmoqlarini geografik joylanish xususiyatlari, Og'ir sanoat tarmoqlari, yengil sanoat tarmoqlari, O'zbekisitonda sanoat tarmoqlarini rivojlanish istiqbollari	2
5.	**Tabiat bilan jamiyat o'rtasidagi o'zaro munosabat va tabiiy resurslarni iqtisodiy baholash mexanizmi**	Tabiat va jamiyat haqida tushuncha, Tabiat va jamiyatning o'zviy aloqadorligi, Jamiyatning tabitga ta'siri, Jamiyatning tabiatga ta'siri oqibatida yuzaga kelgan ekologik muammolar	2
6.	**Biologic resurslardan foydalanish va ularni muhofaza qilish**	Биологик ресурсларнинг халк хўжалигидаги ахамияти, Biologik resurslarning geografik joylanish xususiyatlari, Biologik resurslardan foydalanish, Biologik resurslarni muhofaza qilish	2
7.	**Yer resurslari va ulardan foydalanish**	Tabiatda va ijtimoiy ishlab chiqarishda yer resurslarining ahamiyati, Insonlarning tuproqqatlamiga ta'sir doirasi, Tuproq eroziyasi va unga qarshi ko'rash tadbirlari, Tuproqqatlamini ifloslanishdan, sho'rlanishdan, botqoqlanish va to'g'ridan-to'g'ri yo'qolib ketishdan saqlash	2
	Jami:		**14 s**

III. Amaliy mashg'ulotlari bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg'ulotlari uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

№	*mavzular*	soat
1	Iqtisodiyotni modernizatsiya qilish sharoitida ishlab chiqarish kuchlarini joylashtirish va rivojlantirishning omillari va tamoillari.	2
2	Hozirgi zamon dunyo siyosiy va iqtisodiy kartasi	2
3	Dunyo xo'jaligi geografiyasi.	2
4	O'zbekistonning jahon xo'jaligi tizimidagi o'rni	2
5	O'zbekiston aholisi va mehnat resurslari, ular bandligi muammolari. Iqtisodiyotni modernizatsiya qilish sharoitida O'zbekiston sanoati geografiyasi.	2
6	Biyosfera, ekologik omillar va ekologik tizimlar.	2
7	Tabiat bilan jamiyat o'rtasidagi o'zaro munosabatlar.	2
8	Tabiat komponentlaridan foydalanish va ularni muhofaza qilishning ekologik iqtisodiy asoslari.	2
	Jami:	**16 s**

Amaliy mashg'ulotlar laboratoriya xonalarida barcha o'lchov asboblari va barcha kerakli jihozlar bilan jihozlangan xonalarda bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va shu o'tiladigan amaliy usullar yordamida barcha kerakli extiyot choralarini qo'llagan holda o'tilishi, amaliy mashg'ulot mavzusidan kelib chiqib ishlar amalga oshirilishi kerak.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

1. Iqtisodiyotni diversifikatsiyalash sharoitida iqtisodiy geografiya va ekologiya fanining asoslari
2. Xar bir yilga berilayotgan nomlar va shu asosida chikarilayotgan Davlat dasturlari va iktisodiy rivojlanish dinamikasi
3. Xozirgi zamon dunyo siyosiy va iktisodiy kartasini uzgarish xususiyatlari
4. Dunyo xo'jaligi geografiyasi tarkibi va xududiy joylanishi
5. Iqtisodiy isloxatlar sharoitida Uzbekistonning jaxon xujaligi tizimidagi urni
6. O'zbekistonning tabiiy resurs saloxiyati, ulardan okilona foydalanish, muxofaza kili shva takror ishlab chikarish
7. Uzbekiston axolisi va mexnat resurslari, ular bandligi muammolari
8. Sanoatni modernizatsiya kilish sharoitida Uzbekiston sanoati geografiyasi
9. Iktisodiyotning tarkibiy uzgarishlari sharoitida Uzbekiston kishlok xujaligi geografiyasi
10. O'zbekiston transport iva tashki iktisodiy alokalari
11. Uzbekistonning iktisodiy rayonlari va mintaqalari
12. Biosfera ekologiyasi
13. Atmosfera ekologiyasi
14. Gidrosfera ekologiyasi
15. Yer resurslari ekologiyasi

Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar, taqdimot materiallari, Google Apps (Google ilovalarda guruh bo'lib hujjat, jadval, prezentatsiya va testlar tayyorlash), SWOT (muammoni SWOT-tahlil qilish) tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.

V. Ta'lim natijalari / Kasbiy kompetensiyalari

Fanni o'zlashtirish natijasidatalaba:

- Iqtisodiy geografiyaning predmeti, Iqtisodiy geografiyaning nazariy asoslari, Iqtisodiy geografiya fanining obekti va unga ta'sir etuvchi omillar, Iqtisodiy geografiya fanining boshqa fanlar bilan uzviy aloqasi va tadqiqot uslublari, Iqtisodiy geografiyaning vazifalari, O'zbekistonning iqtisodiy-geografik o'rni, Tabiiy resurslarni respublika xalq xo'jaligidagi ahamiyati, Tabiiy resurs turlarini geografik joylanish xususiyatlari, Tabiiy resurslarni iqtisodiy-geografik baholash va ulardan foydalanish, Tabiiy resurslarni muhofaza qilish. Биологик ресурсларнинг халк хўжалигидаги ахамияти, Biologik resurslarning geografik joylanish xususiyatlari, Biologik resurslardan foydalanish, Biologik resurslarni muhofaza qilish kabi ***kunikmalarga etga bulish;***
- Jahonning siyosiy xaritasi haqida tushuncha, Jahon siyosiy xaritasining shakllanishi va bosqichlari, Jahon mamlakatlarining davlat tuzumi, Mamlakatlarni toifalarga ajratish, Tabiat va jamiyat haqida tushuncha, Tabiat va jamiyatning o'zviy aloqadorligi, Jamiyatning tabitga ta'siri, Jamiyatning tabiatga ta'siri oqibatida yuzaga kelgan ekologik muammolarni yecha olishmalakalariga ***ega bo'lishi kerak.***

VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

- ma'ruzalar, amaliy mashg'ulotlari;
- interfaol keys-stadilar;
- amaliy mashg'ulotlar va seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar);
- guruhlarda ishlash;
- taqdimotlarni qilish;
- individual loyihalar;

jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalar.

VII. Kreditlarni olish uchun talablar:

Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.

Asosiy adabiyotlar

1.Abirkulov K.N. Iqtisodiy geografiya. Darslik.-T.: Yozuvchilar uyushmasi nashriyoti, 2008 -272 bet

2.Abirkulov K.N., Xojimatov A.N., Rajabov N Ekologiya. Ukuv kullanma.-T.: Yozuvchilar uyushmasi nashriyoti, 2006 -185 bet

3.Abirkulov K.N., Xojimatov A.N., Rajabov N. Atrof muxitni muxofaza kilish. O'kuv kullanma. T.: Yozuvchilar uyushmasi nashriyoti, 2006 -249 bet

4. Ergashev A. Ekologiya. Darslik.-T.: Uzbekiston 2007-248 bet

5. Baratov R. "O'zbekiston tabiiy geografiyasidan amaliy mashg'ulotlar". Toshkent "Cho'lpon", 2005 y.

6. Tojiyeva Z.N. "Aholi geografiyasi". Toshkent "Noshir", 2019 y

Qo'shimcha adabiyotlar

7. Uzbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 31 maydagi «Yerlarni muxofaza kilish va ulardan okilona foydalanish borasida nazoratni kuchaytirish, geodeziya va kartografiya faoliyatini takomillashtirish, davlat kadastrlari yuritishni tartibga solish chora- tadbirlari tugrisida» PF-5065-son farmoni.

8. Uzbekiston Respublikasi Yer resurslari, geodeziya, kartografiya va davlat kadastri davlat kumitasining 2014 yil 12 sentabrdagi "Davlat kadastrlari yagona tizimiga tegishli davlat kadastrlari ma'lumotlarining tarkibi va ularni takdim etish tartibi tugrisidagi Nizomni tasdiklash xakida" gi 12-sonli karori.

9. Uzbekiston Respublikasi Prezidenti Sh. Mirziyoyev raisligida 2017 yil 13 dekabr kuni yer resurslari, geodeziya va kadastr soxasida amalga oshirilayotgan isloxatlar samaradorligini oshirish masalalariga bagishlangan yigilish materiallari. «Xalk suzi» 2017 yil 10 dekabr, № 251(6245)

11.Mirziyoyev Sh.M. Ekin va farovon, demokratik Uzbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz. Toshkent. "Uzbekiston". 2016 yil.

12.Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalkimiz bilan birga kuramiz. Toshkent. "Uzbekiston". 2017 yil

Axborot manbaalari

8.www.press-service.uz

9. www.gov.uz

10.w.w.w.Lex.uz

11.w.w/w/ziyonet/uz

12. w/w/w//wikipediya/org